

УДК 007:304:026:37(477)(09)

зав. кафедри Київського національного університету культури і мистецтв,
д-р іст. наук, професор

Нове видання з історії розвитку педагогічних бібліотек України

Рец. на: . . . Педагогічні бібліотеки України (друга половина XIX – 20-ті роки XX ст.) / П. І. Рогова; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; наук. ред. О. С. Онищенко; рец.: О. В. Сухомлинська, Л. А. Дубровіна. – К.: Четверта хвиля, 2009. – 270 с.

Монографія директора Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського АПН України, кандидата історичних наук, заслуженого працівника культури України П. І. Рогової присвячена актуальній проблемі – історії розвитку педагогічних бібліотек України впродовж другої половини XIX – 20-х років XX ст. Автор зібрала, систематизувала, проаналізувала та узагальнила значний масив фактичного матеріалу, який істотно збагачує наші знання про особливос-

ті формування та розвитку педагогічних бібліотек України, їх багатогранну діяльність, ввела в науковий обіг цілу низку джерел, раніше невідомих вітчизняним вченим. Дотепер дослідження такого спрямування і глибини в Україні не проводилися.

Хронологічні рамки монографії вибрані автором не випадково: адже це період інтенсивного відродження української культури, розвитку освіти, мови, літератури, бібліотечної справи. Крім того дослідницькою увагою охоплено всі українські тере-

ни, які входили до складу як Російської, так і Австро-Угорської імперій. Це дало змогу створити максимально повну картину формування мережі педагогічних бібліотек в Україні.

Визнання вдало вибудоване структурно. Воно складається зі вступу, трьох розділів, низки підрозділів, післямови, списку літератури та архівних джерел, додатків. Автором чітко окреслено й обгрунтовано основні етапи розвитку педагогічних бібліотек, визначено їх соціальні функції та типологічні ознаки. Уточнено зміст поняття «педагогічна бібліотека» у типовидовій класифікації, а також розкрито конкретні умови, які стимулювали появу різних видів педагогічних бібліотек.

Наводячи невідомі або маловідомі факти заснування вчительських і педагогічних бібліотек у другій половині XIX – на початку XX ст., П. І. Рогова показує, що вони формувались як у структурі навчальних закладів різних рівнів так і поза ними. У книзі детально аналізується робота вчительських бібліотек при земських управах Волинської, Київської, Полтавської, Подільської, Чернігівської губерній, а також книгозбірень при Харківському та Київському товариствах грамотності.

У монографії велику увагу приділено діяльності товариства «Взаємна поміч українських вчителів» (ВПУВ), особливо його заходам щодо заснування Центральної педагогічно-наукової бібліотеки у Львові як головної крайової бібліотеки і об'єднавчого центру мережі повітових вчительських бібліотек (1914 р.). ВПУВ, хоча й не змогло реалізувати усього задуманого, все-таки своєю послідовною діяльністю заклало міцні підвалини для заснування 1925 р. Державної центральної педагогічної бібліотеки у Львові (з 1947-го – Львівська науково-педагогічна бібліотека).

Важливо, що дослідниця звертається до матеріалів періоду Української революції. У виданні багато місця відведено впорядкуванню спеціальної бібліотеки Педагогічного музею Києва та відкриттю Довідково-педагогічної бібліотеки при Наркомосі України (1919 р.). Торкаючись років «українізації», П. І. Рогова розкриває особливості організації обслуговування освітян бібліотеками профспілки Робос, аналізує процес становлення профспілкових бібліотек Будинків працівників освіти як складника системи політпросвіти УСРР, навчально-педагогічних, науково-навчальних та науково-педагогічних, зокрема Всеукраїнської науково-педагогічної книгозбірні, заснованої 1926 р. у структурі

УНДП. Крім того у книзі йдеться про їх призначення, специфіку діяльності, пов'язану із задоволенням фахових інформаційних потреб науковців і практиків освітянської галузі, а також про чинники, що впливали в означений період на типовидові особливості педагогічних бібліотек, розвиток їх функцій і завдань.

Заслужують на схвалення додатки, якими завершується книга. Вони наочно доповнюють зміст рецензованої праці, значно посилюють аргументацію автора. До речі, для написання монографії дослідниця проаналізувала понад 600 джерел, що свідчить про глибину наукового пошуку і детальність розгляду заявленої теми.

На жаль, у монографії не знайшли належного висвітлення такі аспекти цієї цікавої і важливої проблеми, як характеристика відвідувачів педагогічних бібліотек, форми та методи задоволення їхніх інформаційних потреб, механізми формування читацьких уподобань тощо. Автору варто було б більше уваги приділити особливостям (а саме, проблемним аспектам) комплектування фондів бібліотек у період «українізації».

Однак, вказані вади ніяк не зменшують теоретичної і практичної важливості книги, що рецензується, її внеску у дослідження як історії бібліотек України, так і історії формування мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України.